

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi,
Ondokuz Mayıs University Journal of Women's and Family Studies

e-ISSN: 2791-6871, OKAD Haziran 2025, 5 (1): 103-128

Seray Şahiner'in *Hanımların Dikkatine* Adlı Öykü Kitabında Kurmaca Atmosferin İşleyişi Üzerine Bir İnceleme

An Analysis of The Functioning of Fictional
Atmosphere in Seray Şahiner's Short-Story Book
Named *To The Attention of Ladies*

Hafize ŞAHİN¹

¹Hacettepe Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
(HÜ TÖMER Türk Dili Dersleri Birimi), Ankara
· hafize@hacettepe.edu.tr · ORCID > 0000-0002-9705-9302

Makale Bilgisi/Article Information

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 30 Ocak/January 2025

Kabul Tarihi/Accepted: 30 Mayıs/May 2025

Yıl/Year: 2025 | **Cilt-Volume:** 5 | **Sayı-Issue:** 1 | **Sayfa/Pages:** 103-128

Atıf/Cite as: Şahin, H. "Seray Şahiner'in *Hanımların Dikkatine* Adlı Öykü Kitabında Kurmaca Atmosferin İşleyişi Üzerine Bir İnceleme" Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi 5(1), Haziran 2025: 103-128.

SERAY ŞAHİNER'İN *HANIMLARIN DİKKATİNE* ADLI ÖYKÜ KİTABINDA KURMACA ATMOSFERİN İŞLEYİŞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

“Fesleğen kaderini bilir; ilk okşanmada yitirecektir büyüünü.”

ÖZ

Seray Şahiner, günümüzde modern Türk edebiyatının öne çıkan isimlerinden dir. Şahiner; 2000'lerde yükselen öykü türünde ses getiren, dikkat çeken ve kendi okur kitlesini bulmuş son yılların önemli bir kadın yazarıdır. *Gelin Başı*, *Hanımların Dikkatine* ve *Hepye* olmak üzere üç öykü kitabı yayımlanmıştır. Bunlardan başka yazarın, roman ve deneme türünde de eserleri vardır. Öykülerinde kullandığı anlatım teknikleri, dil ve üslup bakımından özgün bir söyleyiş yakaladığı görülmektedir. Bu makalede öncelikle; Seray Şahiner'in yazın anlayışı hakkında bilgi verilecek, sonrasında kurmacada atmosferin tanımı eleştiri ve edebiyat terimleri kaynaklarından hareketle açıklanacaktır. Daha sonra ise *Hanımların Dikkatine* adlı öykü kitabında kurmaca atmosferin nasıl işlediği incelenecektir. Dil ve anlatım yoluyla kurulan atmosferin ne olduğu üzerinde durulacak ve atmosferi sağlayan ses, iç monolog, görüntü gibi anlatım teknikleri ile öykülerdeki organik bağ kuran unsurlar tablo hâlinde gösterilecektir. Bu makalede, kurmaca atmosferin işleyişi bağlamında modern bir öykü yazarının kadına bakış açısı ele alınacaktır. Anlatım tekniklerinin atmosfer yaratmadaki önemi vurgulanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Modern Türk Edebiyatı, Kurmaca Atmosferin İşleyişi, *Hanımların Dikkatine*, Seray Şahiner.

AN ANALYSIS OF THE FUNCTIONING OF FICTIONAL ATMOSPHERE IN SERAY ŞAHİNER'S SHORT-STORY BOOK NAMED *TO THE ATTENTION OF LADIES*

ABSTRACT

Seray Şahiner is one of the prominent names in modern Turkish literature today and is an important female writer of recent years who has made a splash, attracted attention and found her own readership in the short-story that has risen in the 2000s. She has published three short-story books: *Bridal Head* (*Gelin Başı*), *To The Attention of Ladies* (*Hanımların Dikkatine*) and *Sneak Eyes* (*Hepye*). In addition to these, the author has also written novels and essays. It is seen that she has achieved an original style in terms of the narrative techniques, language and

style in her short-stories. In this article, first of all information is given about Seray Şahiner's literary approach, and then the definition of atmosphere in fiction has been explained. Then, how the fictional atmosphere works in the short-story book titled *To The Attention of Ladies (Hanımların Dikkatine)* is examined. The atmosphere created through language and narration is emphasized, and the narrative techniques such as sound, inner monologue and image that provide the atmosphere and the elements that establish the organic bond in the stories is shown in a table. In this article, the perspective of a modern short-story writer on women is discussed in the context of the functioning of a fictional atmosphere. The importance of narrative techniques in creating the atmosphere is emphasized.

Keywords: Modern Turkish Literature, the Functioning of the Fictional Atmosphere, *To The Attention of Ladies*, Seray Şahiner.

GİRİŞ

Seray Şahiner, 2000'lerin Türk edebiyatında öne çıkan kadın öykücülerdendir. Öykülerinde özellikle kadınlar, yoksulluk, işçiler, aile kurumu, kadın-erkek ilişkileri gibi konuları işler. Öykülerinde olaydan ziyade toplumsal durumları etkili bir üslupla mizahla harmanlayarak verir. Yazarın iletişim fakültesi mezunu olması, muhabirlik yapması gibi ayrıntılar kurguda konuşma dilini yalın gerçeklikle inşa edebilmesiyle ilişkilendirilebilir. Dil ve üslup hâkimiyeti ise onun atmosferi güçlü öyküler kurmasını sağlamıştır. Yazar, anlatıda kurmaca atmosferi oluştururken ayrıntılardan hareket edebildiği gibi; sahneleme, leitmotiv, gerçekçi betimlemeler gibi farklı anlatı unsurlarını metinlerinde ustalıkla kullanır. Kurmaca metinlerde atmosfer ile anlatım teknikleri arasında sıkı bir örgü vardır. "Atmosfer, metnin belirli bir noktada okurda/izleyicide yarattığı genel duygu" (Murfin & Ray, 2009, s.32) olarak tanımlanabilir. Anlatım teknikleri aracılığıyla yaratılmak istenen duygu metinde görünür kılınır.

2000'lerin başında *Gelin Başı* öykü dosyasıyla başladığı yazın yaşamına Şahiner, hâlihazırda devam etmektedir. Toplumsal hayatta yaşananları, acıklı anlatmak yerine mizahla yumuşatarak; atasözleri ile perçinleyerek işler. Ayrıntıları anlatının başında dağıtarak metin boyunca anlam ilişkilerini kurar. Yazarın öyküleri etkileyici kapanışlarla biter. Temposu yüksek bir kurmaca estetiği yakalayan yazar, metnin bütününe bu hız algısını yayar. İç monolog, iç ses, leitmotiv gibi anlatım tekniklerini anlatıda atmosferi oluşturmak için kullanır. Seray Şahiner kadın, kadının sosyal statüsü, kadın-erkek ilişkisi gibi pek çok konuda eleştirel bir tavır sürdürür. Kıvrak, okunaklı dili ve mizahi tavrı ile okur kitlesini bulmuş bir yazardır.

1. SERAY ŞAHİNER'İN YAZIN YAŞAMI

Seray Şahiner 1984 yılında Bursa'da doğmuştur. Lise öğrenimini Pertevniyal'de, lisans öğrenimini ise iletişim alanında İstanbul Üniversitesinde tamamlamıştır. Yüksek lisansını ise Marmara Üniversitesinde radyo, televizyon ve sinema alanında yapmıştır. 60'lar sinemasında ve Orhan Kemal senaryolarında zenginlik konusu üzerine bir yüksek lisans tezi yazmıştır.^[1] Dönemsel işlerde; örneğin garsonluk, konfeksiyonda el işçiliği, makinecilik gibi işlerde çalışmıştır. Muhabirlik de yapan Şahiner'in yazıları farklı dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır. 22 yaşında iken 2006 yılında *Gelin Başı* adlı öykü dosyası Yaşar Nabi Nayır Gençlik Ödülleri'nde dikkate değer bulunur ve 2007 yılında aynı adla kitap olarak yayımlanır. 2011 yılında *Hanımların Dikkatine* adlı ikinci öykü kitabı yayımlanır. Bu öykü kitabı ile Yunus Nadi Öykü Ödülü'nü alır. 2014 yılında *Antabus* adlı ilk romanını, 2015'te *Reklamı Atla* deneme kitabını, 2017'de *Kul* adlı ikinci romanını yayımlar. Bu roman 2018 yılında Orhan Kemal Roman ödülünü alır. Seray Şahiner roman ve deneme yazmaya devam etse de öykü yazmayı bırakmaz ve 2019'da *Hepyek* adlı üçüncü öykü kitabını yayımlar. *Antabus* romanında yan karakter olarak yer alan Ülker Abla figürünü ana karaktere dönüştürüp 2021'de *Ülker Abla* adıyla üçüncü romanını; 2025'te ise *Vatan Millet Samatya* adıyla son romanını yayımlar.

2. SERAY ŞAHİNER'İN ÖYKÜ ANLAYIŞI

Seray Şahiner'in öykülerinde dil ve üslup gerçekçidir; eserlerinde olaylar tempolu ve mizahi bir anlatımla yansıtılır. Salt gerçekliğin mizahla mercek altına alındığı öykülerde cümleler ve paragraflar arası geçişlerde kurulan sıkı örgü; yazarın dil konusundaki hâkimiyeti ve özeni ile tanımlanabilir. Yazarın kurmaca atmosferi inşa etmesi, öyküde kurduğu örüntü (pattern), kullanılan özenli dil ve anlatım özellikleri ile bağdaştırılabilir. Şahiner, tek etkiyi yaratacak başlangıcı güçlü öyküler yazar. Sonuç kısımlarındaki "kapama (closure)" etkisi ise öykünün başında verilen ayrıntıların yerli yerine konulmasıyla bütünleştirilir.

Seray Şahiner'in öykü anlayışı elbette onun hayata bakışıyla şekillenir. Yazar, hayatta görmezden gelinen, ikinci plana atılan, gerçek hayatta varlığı hissedilmeyen kişileri öykülerinde anlatır. Yazar, yan rollerdeki kişileri başrole çıkarmayı sevdiğini, kendisiyle yapılan röportajlarda sık sık dile getirir. Parıltılı, şaşalı bir yaşamı değil de var olmaya çalışan sıradan kişileri öykülerinde işler. Çevirmen Esme, konfeksiyoncu Fidan, anketör Zeynep gibi... Seray Şahiner'in öykülerindeki kadınlar, yoksul kadınlardır. Yazar, öykülerinde anlattığı kişiler için hareket noktasını şöyle ele alır:

^[1] 2011 yılında Marmara Üniversitesinde SBE Radyo Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı Sinema Bilim Dalında hazırlanan teze YÖK tez.yok.gov.tr adresinden erişilebilir.

“Konfeksiyonda ‘fire’ diye bir terim vardır, dikilen, tasarlanan ana parçadan kesilip atılan kumaş parçalarına verilen addır bu. Ben de romanda tam olarak toplum içinde bu şekilde kesip attıklarımızı anlatmak istedim. Konfeksiyonda çalışmış olmam, sınıf meselesine daha içerden bakmamı sağladı hatta hayata bakış açımı, dert edindiğim konuları yönlendirdi.” (Aydın, 2023, s. 66)

Seray Şahiner’in öykülerindeki yoksulluk, yok sayılan insanlar ele alınırken; mizah, sergilenen durumun daha iyi anlaşılmasını sağlar. Onun öykülerinde yoksulluk dile getirilse ve toplumsal açmazlar sözcüklerle gösterilse de acıklı bir dil kullanılmaz; yazar gerçeğin pençesinden mizahla kurtulur.

Öyküsünü güçlü kılan atasözlerini yerli yerinde kullanması, efsaneleri kurgudaki örüntüye uygun bir şekilde bütüne yedirmesi gibi yaratıcı tutumu ile sosyal gerçekliklere getirdiği eleştirel tutumu; onun uzun soluklu bir edebiyatçı olacağının habercisidir. Kelimeleri çok boyutlu ve mizahla harmanlayan yazarın kadınları anlatıp onlardan taraf olması söz konusu ise de hem kadınlar hem de sosyal yaşamdaki aksaklıklar mevzu bahis olduğunda, öykülerindeki anlatıcılar ve öykü kişileri aracılığıyla sözünü sakınmadan dile getirdiğini söylemek mümkündür.

Seray Şahiner’in öykülerinde mizah ögesi hâkimdir. Toplumsal gerçeklerin çıplaklıkla anlatımı insanı üzer, oysa toplumsal gerçekler mizahla yansıtıldığında insan o gerçekliğin dışına çıkıp kendisini koruyabilir. Necip Tosun *Öykü Terimleri Sözlüğü*’nde “Mizahın en temel özelliği gerçeği yumuşatmasıdır.” diyerek mizahla gerçeklik ilişkisini değerlendirir ve mizah, “(...) zihnimizdeki gerçeklik duygumuza darbe indir”ir (2023a, s.338) cümlesiyle önemli bir tespitte bulunur. Yazar da bir savunma mekanizması olarak öykü estetiğinde çıplak gerçeği mizahla sarmalayıp katlanılabilir hâle getirir, ancak gerçekleri görmezden gelmez. Mizah aynı zamanda katı gerçeklik karşısında bir gevşeme yaratır ki bu aynı zamanda gerçeği kabullenmek için insana bir mesafe, bir aralık ya da zaman diyebileceğimiz süreyi tanır.

Seray Şahiner, *Gelin Başı* adlı ilk öykü kitabını annesine ithaf eder. Öykü kitabı Hulki Aktunç’un önsözü ile yayımlanır. Hulki Aktunç, Seray Şahiner’in öyküleri üzerine önemli değerlendirmeler yapar. Hulki Aktunç, daha ilk kitabında Seray Şahiner’in “özel ve biçimsel bir kişilik”le geldiğini, “genç öykücü olarak değil öykücü olarak” (Şahiner, 2019a, s.11) sıçradığını vurgular. Hulki Aktunç daha önce Leyla Erbil için “isyan grameri” dediğini hatırlatarak Seray Şahiner’in bu sıçraması ile Leyla Erbil arasında yazarlık sıçrayışı arasında bir benzerlik kurar. Seray Şahiner’in yazarlık çıkışı “bir ustanın çıkışı” diye tanımlar (Şahiner, 2019a, s.13).

Seray Şahiner’in öykülerinde kadınlar başroledir. Şahiner; kadınların dünyasını, kadınların dünyaya nerden baktığını hem tarafsız hem tarafgir denilebilecek

bir noktadan ele alır. Kadınların yanındadır ancak kadınları kusursuz, mükemmel ya da pür ü pak göstermek niyetinde de değildir. Kadınların kendilerini erkekler üzerinden tanımlama ve var olma çabasını eleştirir, hanımların dikkatini çekerek okuru kadın meseleleri üzerine düşünmeye davet eder. Öykü evrenindeki kadınlar günlük yaşamda karşılaşılabilecek türden kadınlardan oluşur. Seray Şahiner’in öykülerinde kadınlar, var olma çabası içindedir. Yazar, pes etmeyen, çalışan, didinen ve hayatta mücadelesini sürdüren kadınları anlatır. Sosyo-ekonomik olarak alt ve orta sınıf insanlar onun öykülerinde kendine yer bulur.

Yazar, öykülerinde ayrıntılara önem verir, öykülerin atmosferini akışkan kılan ses, görüntü, sahneleme, iç monolog, leitmotiv gibi anlatım tekniklerini ustaca kullanır. Kurmaca atmosfer oluşturmada anlatım tekniklerinin etkili kullanımı önemlidir. Öyküde betimlemeler, okurun zihninde fotoğraf etkisinin oluşmasına yardımcı olur. Sadece görsel olarak değil işitsel, tat ya da koku gibi farklı duysal betimlemeler anlatıda atmosferi zenginleştirir. Seray Şahiner’in anlatı yapısında kadın bakış açısını derinleştiren sözcük seçimi de kadın dünyasını yansıtır kurmaca atmosferi besleyecek şekilde kullanılır. Mizahi tutum ise anlatıdaki olaylar yansıtılırken gerçekliğin çıplaklığını okur dünyasında kabul edilebilir hâle getirir. Öykülerde özellikle kadınların yaşadıkları evler, ev hâlleri kısacası mekân betimlemeleri de okurun; o ev ya da mekâna gitmiş gibi hissetmesini sağlar. Gerek kişiler arasındaki diyaloglar gerekse kişilerin iç dünyalarını aktaran iç monologlar ise okurun anlatıdaki kişilerle bağ kurmasını sağlar. Tekrarlayan sözler ya da cümleler sayesinde anlatı örgüsü bağlamında eleştiri olabildiği gibi öykülerdeki anlatı ağları kurulur. Ses ögesine bağlı olarak öykünün bütününe yayılan bir müzik ve ritim; kısacası anlatımda hızın, temponun yakalanması sağlanır.

3. KURMACADA “ATMOSFER” NEDİR?

“Atmosfer” kavramı kaynaklardan hareketle tanımlanacaktır. Ömer Faruk Huyugüzel atmosfer teriminin zaman zaman kaynaklarda “ambiyans”, “mood” terimleriyle de ifade edildiğini belirtir. Bazen “ton” terimiyle karıştırılsa da aynı şey olmadığını altını çizer. Atmosfer kavramını ise şöyle açıklar:

“Türkçede bazen ‘hava’ terimiyle karşılanan, bazen de ‘ambiyans’ (ambience) terimiyle ifade edilen atmosfer, bir edebî eserin okur veya seyircide uyandırdığı genel duygu veya duygusal durum (mood) demektir. Atmosfer, okurda birtakım beklentilere yol açan, okurun eserdeki olay ve kişiler hakkında takınacağı tutumda etkili olan bir niteliktir. Bazı eserler okurda bir korku veya dehşet havası uyandırırken, bazıları bir felaket hissine veya beklentisine yol açabilirler. Bazı eserler ise hafifleten bir neşeli hava ile okuru rahatlatırlar.

Atmosfer eserlerde çoğu zaman mekân veya ortam tasvirleri vasıtasıyla yaratılan bir duygu durumudur. Bu yüzden terim, bazı teorik yazılarda 'mekân'la, 'ortam'la eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Bununla birlikte atmosfer, mekân tasvirleri dışında belli bir ortamda yapılan konuşmalar ve tasvir edilen hareketler, hatta üslup vasıtasıyla da yaratılabilir." (2019, s.66)

Ömer Faruk Huyugüzel sözlerinin devamında atmosfer ile ton terimlerini karşılaştırarak şu bilgileri verir: "Atmosfer zaman zaman 'ton' terimiyle karıştırılmakla birlikte onunla aynı şey değildir. Ton, yazarın eserde ele aldığı konu, hitap etmek istediği kitle ve hatta kendisi hakkındaki tutumunu ifade eden bir terimdir. Atmosfer daha çok okuyucuya, ton ise yazara dönük durumu ifade edecek şekilde kullanılan terimlerdir denilebilir." (2019, s.66)

Ömer Faruk Huyugüzel, görüldüğü üzere atmosfer terimini; eserin havası ile bağdaştırdığı gibi, teorik kaynaklarda mekân ögesi ile ele alınışını da vurgular. Huyugüzel'in açıklamalarından da yola çıkarak atmosfer anlatı teriminin öyküde yaratılan duygu ile tanımlanabildiği gibi; mekân, mekân ile ilgili unsurlar ve bunun yanı sıra öykü kişilerinin yaratılmasında kullanılan dil ve üslup unsurları ile de bağdaştırıldığı görülür. Anlatıda mekânı, çevreyi oluşturan anlatım teknikleri vardır. Bunlar kurguyu oluşturur, atmosferin yaratılmasında etkili olur.

Hakan Sazyek'in *Roman Terimleri Sözlüğü*'nde ve Mehmet Tekin'in *Roman Sanatı* adlı incelemesinde terim olarak atmosfer kavramına madde başı olarak ayrıca yer verilmemiştir. Necip Tosun'un *Öykü Terimleri Sözlüğü*'nde de bir terim olarak "atmosfer", "ambiyans", "mood" kavramları yer almaz. Necip Tosun, "müzik-leitmotiv-tekrar", (2023a, s.14-150) "aforizma-slogan-hikmetli söz" (2023a, s. 321-335) maddelerinde anılan terim başlığı bağlamında "atmosfer" terimi üzerinde durur. Necip Tosun, *Öykü Terimleri Sözlüğü* eserini bütünleyen *Modern Öykü Kuramı* adlı diğer kitabında "Öyküde Bir Dip Akış: Atmosfer" başlığında atmosfer öykücülüğü terimine yer verir (2023b, s.97-107). Tosun, atmosfer öyküsü terimini; betimleme, diyalog, ritim, müzik gibi öğelerle bağdaştırır. Öyküde yaratılan atmosferin, öykünün bütününe yayılan "(...) belli bir estetik süreklilik ve bütünlük içinde işleyen bir dip akıntısı gibi, anlamı ve odak alınan anlatıyı besle"diği görüşündedir (2023b, s.97). Türk edebiyatından Ayhan Bozfirat, Ziya Osman Saba gibi; dünya edebiyatından Edgar Allan Poe, William Faulkner, Katherine Mansfield gibi yazarlardan örnekler verir.

Necip Tosun'un *Modern Öykü Kuramı* adlı kitabındaki kuramsal açıklamalardan yola çıkılarak atmosfer terimi üzerine tespitleri maddeler hâlinde şöyle özetlenebilir:

1. Öyküde atmosfer, kurgu ya da olay örgüsünden farklı olarak öykünün bütününe yayılan ritim, diyalog, mekân, betimleme ya da bakış açısıyla sağlanan bir güzellik ve etki yaratma aracıdır.

2. Atmosfer belirli bir estetik süreklilik ve bütünlük içinde işleyen bir dip akıntısı gibi anlatıyı destekler. Atmosfer öykünün kuruluşunda, işleyişinde ve anlatım düzeyinde hayati önem taşır.
3. Atmosfer, öykünün anlam katmanları arasındaki bağlantıyı sağlar ve kuvvetlendirir. Kurmaca dünyada iç tutarlılığın sağlanmasında atılan ilmlere benzer.
4. Atmosfer; anlatı düzleminde gösterme, resmetme, canlandırma işlevlerini taşır. Hem resmin hem fotoğrafın hem de müziğin imkânlarından faydalanır. Sadece fotoğraf, resim aktarımı değil; aynı zamanda duygu aktarımı ve okurda olayla ya da durumla ilgili bir duygudaşlık yaratma gayretidir.
5. Atmosfer, anlatılan ya da yaşanan şeyin basit bir sahne tasarımı değil, yazar için baştan sona anlatılan ana konunun etkisini artırmayı ve açığa çıkarmayı sağlayan bir dizi tutumla oluşur. Karakterin ruh durumunu, mekânın işlenişini, nesnelerin algılanışını ortak bir çizgide buluşturan bakış açısidir.
6. Yazar, yalnızlık, sevinç, çelişki, hüznün gibi duyguları ya da durumları aktarırken renklerden, seslerden, ışıklardan bir atmosfer kurar. Yazar, kurduğu her cümlede yaratacağı atmosferi düşünerek ilerler.
7. Atmosfer bir arka plan, manzara ve dekordan çok “odak anlatı”yı yazarın niyetini temsil eden, besleyen, derinleştiren bir yaklaşımdır. Bu anlamda çevre, mekân, fotoğraf değil, sadece o öykü için inşa edilen durumlardır.
8. Kurmaca yazarı, okuru, öncelikle gündelik yaşamdan uzaklaştırarak metnin dünyasına yaklaştırmak ister; bunu da kurmacada inanılabilirlik ilkesini yakalamakla sağlayabilir. Kurmacada inanılabilirliğin yakalanmasında kurulacak atmosfer etkilidir. Yazar atmosferi iyi oluşturamaz ya da yarattığı atmosfere uygun bir dünya kuramazsa, okur kurmacanın dünyasına giremez. Okur, okuma ânında hem kurgu dünyasında hem gerçek dünyadadır. Yazar, okuru gündelik kaygılardan (faturaların ödenmesi, bellek uğultusu, yan odadan gelen televizyon sesi gibi) uzaklaştırarak okurun hayal gücüne hâkim olmak ister.
9. Yazar, okurun metni okumaya devam etmesi için bir gerekçe üretmelidir. Okur, kitabı eline aldığı anda bu apaçık bir ilk niyettir. Okuma ile kendinden uzaklaşmayı ister. Yazar, cümlelere bir hayatîyet katarak öykünün dünyasıyla gerçek dünya arasındaki orantısız boşluğu kapamaya çalışır. Bu da ancak atmosferle gerçekleşir.
10. Öyküde betimleme, mekân, diyalog ve ritim gibi anlatım araçları kullanılır. Korku, sevinç, dehşet, coşkunluk gibi duygu ve durumlar metne yansıtılarak bir atmosfer yaratılır. Atmosfer yaratılırken de bir estetik arayış söz konusudur. Her zaman öykü; “estetik, plastik bir sunuşa ihtiyaç duyar ve seçicilik, yoğunluk, öykünün asgari gerekleridir” (2023b, s.99). Dilin kullanılışı, anlatım tekniklerinin kurgudaki yeri gibi öğeleri de bu bağlamda değerlendirmek mümkündür.

A Glossary of Literary Terms adlı sözlükte atmosfer terimi için “mood”, “ambiance” terimlerinin de kullanıldığı işaret edilir ve atmosferin öyküye sinen ve okurun beklentilerini besleyen bir edebiyat terimi olduğu belirtilir (Abrams & Harpham, 2012, s.18-19).

Murfin ve Ray ise “atmosfer” maddesinde okur ya da izleyicide yaratılan genel duygu diye terimi açıklar. Görüntü (imagery), mekân/dekor/zaman (setting) ve ses (sound) gibi unsurlar aracılığıyla oluşturulan atmosferle okuyucunun esere ilişkin beklentilerinin şekillenmesine yardımcı olduğunu belirtir (2009, s.32).

Philip Stevick'in *Roman Teorisi* adlı kitabında Norman Freidman'dan aktarılan paragrafta romanda yapı şekilleri değerlendirilir. Bu bölümde “atmosfer” terimi “yapı” ile ilişkilendirilir:

“Şüphesiz ki, hepimizin aşına olduğu, herkesçe kabul edilmiş bir biçim teorisi mevcuttur. Bir hikâye, olaylar dizisi, karakter, kültürel atmosfer ve tema gibi çeşitli unsurların organik bütün oluşturacak şekilde düzenlenmesiyle meydana gelir. Bir hikâyede, bu gibi çeşitli unsurların bir bütün içinde uzlaştırılması için, giriş (exposition), düğüm (complication), dönüm (climax), çözüm (unravelling), ve sonuç (end)tan oluşan herkesçe kullanılan belli formüller geliştirilmiştir.” (2021, s.137)

Stevick'in Freidman'dan alıntılanadığı paragrafta, kurmaca yapıda organik bütünlüğü sağlayan unsurlar arasındaki bağa dikkat çekildiği görülmektedir. Stevick'in çalışmasında “fikir atmosferi” (s.12), “beşerî atmosfer” (s.15), “Don Quixote'un bütün atmosferi” (s.25), “köy atmosferi” (s.43), “rüya atmosferi” (s.45), “ruhsal bir atmosfer” (s.78) gibi farklı başlıklarda terime rastlanmakla birlikte bağımsız olarak atmosfer terimi açıklanmamıştır. “Bakış Açısı” teriminin incelendiği üçüncü bölümde etki ve anlatı teknikleri arasındaki ilişkinin önemi ise şöyle belirtilmiştir:

“Şüphesiz ki, yazarın okuyucu üzerinde yaratmak istediği etki çeşitleri, kullanacağı tekniği tayin eder. Yazar, bir sahneyi yazarken, okuyucuyu eğlendirmek mi, ona acı vermek mi istiyor; canlı bir sahne mi, yoksa anlaşılması zor bir sahne mi yaratmak istiyor; bir karakteri daha sempatik veya inandırıcı olarak mı yaratmak istiyor? İşte bütün bu sorular, teknik seçimini etkiler.” (2021, s.103)

Réne Wellek ve Austin Warren'in *Edebiyat Teorisi* adlı eserinde atmosfer kavramı; “yabancı yazarın dâhil olduğu özel atmosfer” (1993, s.32), “muayyen bir fikir atmosferi” (1993, s.55), “onu yeni bir atmosfer içinde gösterme” (I. A. Richards'tan akt. Wellek, 1993, s.170), “atmosferin ve kişilerin birbirine bağlanması” (1993, s. 221)

ifadelerinde kullanılır. Bunlardan başka atmosfer ve ton terimleri karşılaştırılır. Aşağıdaki alıntıda bu karşılaştırma görülebilir:

“Bugüne kadar yapılan roman tahlillerinde, genellikle, bir romanı yapan üç unsur, olay örgüsü (vak’a), kişi yaratma (characterization) yerleşim (mekân: setting) ayırd edilir. Bunlardan kolaylıkla bir sembol haline gelebilen sonuncusu bazı yeni teorilerde ‘atmosfer’ veya ‘ton’ diye geçer. Bu unsurlardan her birinin diğerini tayin ettiğini anlamak için fazla bir dikkat gerekmez. Henry James’in ‘The Art of Fiction’ adlı denemesinde de sorduğu gibi ‘Karakter bir olayı tayin eden şey değil de nedir? Olay bir karakteri resmeden bir şey olmaktan başka nedir?’” (1993, s.191)

Wellek ve Warren, “atmosfer” ve “ton” terimlerinin birbirinin yerine kullanılabildiğinin altını çizer. Bununla birlikte romanı oluşturan unsurların birbirini nasıl etkilediği üzerinde durur. “Mekân” unsurunun bazı yeni kuramsal çalışmalarda atmosfer terimi ile ilişkilendirildiğini vurgular.

Wellek ve Warren, mekân ve atmosfer bağını ise şöyle açıklar:

“Romantik tasvir bir duygusal hava (mood) oluşturup bunu sürdürmeyi amaçlar. Mekânın oluşturduğu atmosfer ve tesirin olay örgüsüne ve kişilere hâkim bir durumda olması gerekir. Anne Radcliffe ve Poe bunun örnekleridir.” (1993, s.196)

(...)

“Mekân çevredir ve mekânlar, özellikle ev içleri mürsel mecaz veya istiare yoluyla bir karakteri açığa vuran şeyler gibi görülebilir. Bir insanın evi onun bir parçasıdır. Evi tasvir etmekle onu tasvir etmiş olursunuz. Balzac’ın Cimri Grandet’nin evi veya Vauquer Pansiyonu için verdiği ayrıntılı özellikler ne yersiz ne de gereksizdir.^[2] Bu evler sahiplerini ifade ederler, buralarda yaşamak zorunda olan diğer kişileri de atmosfer olarak etkilerler.” (1993, s.196)

Wellek ve Warren’dan hareketle kurmaca eserlerde mekân seçiminde kullanılan ayrıntılar ile kişilerin yaşamı arasındaki ilişki “atmosfer” terimi ile bağdaştırılmıştır şeklinde çıkarımda bulunulabilir.

Gennadiy N. Pospelov’un *Edebiyat Bilimi* adlı eserinde ise “atmosfer” terimi yerine daha çok “hava” sözcüğü tercih edilmiştir. Atmosfer anlamında hava söz-

^[2] Çevirmenin dipnotu: bkz. “P. Lubbock, Craft of Fiction, Londra, 1921, ss.205-35.” (Wellek&Warren, 1993, s.288).

cüğünün kullanıldığı ifadeleri şöyle listeleyebiliriz: “barışçıl hava” (1995, s.98), “çöküş havası” (1995, s.182), “düşünsel-heyecansal genel bir hava” (1995, s.217), “gerilimin ağırlıkta olduğu bir hava” (1995, s.217), “dramatik hava” (1995, s.217), “içsel hava” (1995, s.304), “üzüntü havası” (1995, s.319), “yergici-taşlamacı hava” (1995, s.328), “tüccar kesiminin boğucu yaşam havası” (1995, s.443), “tragedyaların ciddi ve görkemli havası” (1995, s.473). Atmosfer teriminin geçtiği ifadeler ise sınırlıdır. Kitapta iki paragrafta bu terime rastlanmaktadır. Aşağıdaki ilk paragrafta yazarın yaratıcılığında etkili olan yaşadığı dönemin koşulları anlamına gelmektedir. Edebiyat bilimcisinin esere ve yazara disiplinlerarası bir yöntemle yaklaşması gerektiği ve yazarın yetiştiği ortam ve çevre bağlamında atmosfer teriminin kullanıldığı görülmektedir:

“Yazarın hangi koşullar ve ilişkiler içinde yaşayıp yazdığı konusunda hiçbir fikir olmaksızın, onun amaçlarını, yönelişlerini, eserlerindeki düşünce eğilimini ve güdümünü, yaratışının özgül boyutlarını anlamak zordur. Bunun için edebiyat bilimcisi, öteki tarihsel desteğine muhtaçtır. Bu bilimlerin sağlayacağı bilgiler yardımıyla edebiyat bilimcisi, yazarın, -eserini tasarlarken ve yazarken- içinde bulunduğu düşünsel ve kültürel yaşamın atmosferini, gerçek durumu, kavrar.” (1995, s.23)

Aşağıdaki ikinci paragrafta ise atmosfer terimi, 19.yüzyılda dram yazarlarının burjuva toplumunun tutarsızlıklarla şekillenen bunalımı yansıtması bağlamında geçer:

“(…) Dram yazarları 19.yüzyıl sonundaki burjuva toplumunun çelişkilerle dolu ilişkilerini ve derin bunalımını yansıtırken süjenin sınırlarını aşmayan dar kapsamlı çatışmanın özellikle vurgulanan ‘iki katlı’lık düzeyine, yani, bireysel ile genel düşünsel çatışmanın zorunlu bağlantısına vardırıran bir genel ‘atmosfer’ ağırlık kazandı.” (1995, s.530)

Öznenin sınırlarını aşmayan ve birey ile genelin düşüncelerinin çatışmasının kaçınılmaz dokusunun ilişkisini içine alan genel bir hava olarak ağırlık kazanması anlamında atmosfer teriminin geçtiği görülmektedir.

Philip Stevick’in *Roman Teorisi* ile René Wellek ve Austin Varren’in *Edebiyat Teorisi* adlı eserlerinde “atmosfer” teriminin kurmacadaki rolü üzerine yukarıdaki paragraflarda özetlendiği gibi daha çok açıklama bulmak mümkündür. Gennadiy N. Pospelov’un *Edebiyat Bilimi* adlı eserinde ise “atmosfer” sözcüğü yerine daha çok “hava” sözcüğü kullanılmıştır. Pospelov’un kitabında “eserde yaratılan duygu” anlamının öne çıktığı görülmektedir.

Yerli ve yabancı kaynaklardan hareketle kurmaca atmosferin farklı kavramlarla bütünleştirildiği tespit edilmiştir. Sesten sahne kurmaya, betimlemekten müziğe, mekândan ayrıntılara kadar geniş bir yelpazede unsurların öyküde atmosferi yaratmada etkili olduğu söylenebilir.

Öykülerde Atmosferi Sağlayan Bağlantı Unsuru Tablosu

Öykünün Adı ve Öyküdeki Kişi/ler	Bağlantı Unsuru	Bağlanılan Öykü
“Ceylan Yürüyüşü” (Reyhan Hanım)	ses (Hanımların dikkatine...)	“Fesleğen” (Sibel)
“Fesleğen” (Sibel)	fesleğen ses (Hanımların dikkatine...)	“Ev Hali” (Sibel, Nergis, Elif)
“Promosyon Kuralları Etiketinin Arkasındadır” (Ayşe)	ses (Coca cola...)	“Ev Hali” (Sibel, Elif, Nergis)
“Ev Hali”	fesleğen ses (The Secret)	“Dumansız Hava Sahası” (Sibel, Nergis, Elif)
“Bikini Bölgesi”(Nergis)	ses (Hanımların dikkatine...)	Ceylan Yürüyüşü (Reyhan Hanım)
“Dumansız Hava Sahası” (Elif)	ses	“Ev Hali” (Sibel, Nergis, Elif)
“Pencere Kenarı” (Ayşe)	ses (kan bağışçısı formu)	“Promosyon Kuralları Etiketinin Arkasındadır” (Ayşe)
“Pamuk Prenses ve Avcı”	av-avcı	“Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi” (Nergis-Elif-Sibel)
“Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi” (Nergis-Elif-Sibel)	ses	“Fesleğen” (Sibel), Bikini Bölgesi (Nergis), Ev Hali (Sibel, Nergis, Elif)

4. KURMACA ATMOSFER BAĞLAMINDA HANIMLARIN DİKKATİNE ADLI ÖYKÜ KİTABININ ANALİZİ

Seray Şahiner’in ikinci öykü kitabı *Hanımların Dikkatine* 2011’de yayımlanır. Bu kitap, 2012’de Yunus Nadi Öykü Ödülü’nü alır. Kitapta dokuz öykü vardır. “Ceylan Yürüyüşü”, “Fesleğen”, “Promosyon Kuralları Etiketinin Arkasındadır”, “Ev Hali”, “Bikini Bölgesi”, “Dumansız Hava Sahası”, “Pencere Kenarı”, “Pamuk Prenses ve Avcı” ve “Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi”. Bu öykü kitabında öyküler birbirini bütünleyen bir atmosferle kurgulanmıştır. Öykülerde olay daha arka plandadır; kadınlar, kadınların dünyaları, görüntüleri ve sesleri ön plandadır. Ses, öyküde kurguyu şekillendirmekten başka atmosferi yaratmada da önemli bir işlev ve sahiptir. Yazar da eserinde “Hanımların dikkatine; overlok makinesi, ayağınıza

geldi. Halı, kilim, yolluk, paspas kenarına, halıfleks kenarına overlok çekilir. Beş dakikada yapılır, hemen teslim edilir.” (Şahiner, 2013, s.11, s.47, s.109) cümlelerini öyküde kurguyu etkileyen ve atmosferi yaratan bir unsur olarak estetize ederek kullanır. Bu cümleler, kitapta hem günlük yaşamın sesi hem de leitmotiv olarak kullanılmıştır. “Hanımların dikkatine” hitabı; aynı zamanda “Ceylan Yürüyüşü” ve “Bikini Bölgesi” adlı öykülerde overlok minibüsü ya da kamyonetinden gelen sestir. Günlük yaşamın sesi olduğu gibi aynı zamanda yazarın kadınların dikkatini çekmek isteyen bir çağrıyı da ifade edecek şekilde öykülerde tevriyeli kullanılır. Sokaktan gelen ses ile metnin anlatısı bütünleştirilir.

Yazar, öykü kitabını da günlük yaşamdaki bu sestən hareketle adlandırmıştır. Kitapta tekrar unsuru olarak kullanılan “Hanımların dikkatine...” sözcükleriyle başlayan bu leitmotiv eser boyunca kurguyu canlı tutar ve okurun zihninde sesle yeni bağlantılar kurmasını sağlar. “Leitmotivler, sadece tekrarlanan kelimeler değildir; öykünün temel vurgularına katkısı olan, başka bir yönünün altını çizen bir özellik gösterirler” (Tosun, 2023a, s.145). *Hanımların Dikkatine* kitabında günlük yaşamdaki bir sesle; kadınların toplumda kendilerini ifade edişleri, yoksulluk, zenginlik gibi başka temalar bütünleştirilir. Yoksulluk, kadınların mesleksizliği, zorlu yaşam koşulları altında öğrenim görememiş ezilen kadınlar, şehirde var olmaya çalışan meslekleşmeye çalışan kadınlar, işçi kadınlar (fabrika ya da temizlik işçisi vs.) yazarın kaleminde can bulur.

Öykü kitabında ses unsurunun yanı sıra gerçek yaşamda da olabilecek ince ayrıntılar yer alır. Bu ayrıntılar sayesinde bir öyküde geçen bir ayrıntı diğer bir öyküde yeniden ele alınır ki bu ayrıntının yeniden ele alınmasıyla öyküler birbiriyle bütünleşerek anlatımda organik bütünlük yakalanır.

4.1. “Ceylan Yürüyüşü” Adlı Öykü

Hanımların Dikkatine kitabının ilk öyküsü “Ceylan Yürüyüşü”nde temel kişi Reyhan Hanımdır. Reyhan Hanım, dört çocuklu yoksul bir ailenin çocuğudur. Reyhan Hanım çok küçük yaşta okuldan alınır ve yatılı olarak bir evde bakıcılık yapmak üzere yaşlı bir kadının yanına verilir. Reyhan Hanım’dan yola çıkılarak anne-kız çatışması, evlilik, sınıf problemi bu öyküde ince ince işlenir. Namus algısı ve bir annenin kızı üzerindeki maddi çıkar güden tahakkümü analiz edilir. Öyküde aynı zamanda kadının toplumsal yaşamdaki cinsel pazar değeri (sexual marketing value) üzerinden kendini tanımlaması ve gençlik statüsünün evlilikteki rolü, kadının yaşının ilerlemesiyle erkeklerin, toplumun gözünden düşmesi gibi konular Reyhan Hanım kahramanı üzerinden yorumlanır. Seray Şahiner öykülerinde bir duyguyu ya da temayı ele alırken Türk filmi sahnelerine atıfta bulunur, öyküdeki sahneyi Türk filminden karelerle pekiştirir. Türk filmleri toplumsal yaşamda etkisini sürdürmektedir. Yazar, Türk filmlerinden alıntılarla öykülerinde yarattığı atmosferi görüntü, sahneleme teknikleriyle sahici kılar. Öyküde her ne kadar

açık açık üzerinde durulmasa da yoksul-zengin karşıtlığında sınıfların ezici gücü daha belirginleşir. Bu nedenle Reyhan Hanım, öyküde korunaksız kadın kimliği ile yansıtılır. Reyhan Hanım, dış dünyadan gelebilecek kötülüklerden çok ailesine, özellikle de annesine öfkeli. Dünyada insana en yakın olabilecek kişi çocuklar için annedir. Oysa Reyhan Hanım çocukken annesinden beklediği desteği görememiştir. Böylelikle yazar, kutsal anne inancına/mitine öyküde eleştirel bir tutumla yaklaşır. Türk filmlerindeki repliklerden yararlanılan öyküde ses unsuru artırılır ve sahneler daha canlı bir anlatımla yansıtılır.

4.2. “Fesleğen” Adlı Öykü

“Fesleğen” adlı öykünün kahramanı Sibel, eğitilmiş ve çalışan bir kadındır. Mehmet’le birlikte, ancak Mehmet, Sibel ile sevgili oluşunu gizler. Sibel birlikte geçirebilecekleri bir pazar tatili hayali kurar, oysa Mehmet her cumartesi Sibel’e “Kendine göre program yap” (Şahiner, 2013, s.48) diyerek Sibel’e yalnızlığını hissettirir. Bu aynı zamanda Sibel’in bağımlılığını da sergiler. Sibel, Mehmet’ten yine de umudunu kesmez, öyle ki belki Mehmet arar da buluşurlar diye karnını bile tam doyurmadan onu bekler. Öyküde ses unsuru iki paralel çizgide ilerler. Öykü; birinci çizgide Sibel’in iç sesiyle üçüncü tekil kişi anlatımın iç içe geçtiği bir anlatımla ilerler. Sibel’in iç sesinin hâkim olduğu kısımlar italik yazılmıştır. Öykünün ritmini ayakta tutan ikinci çizgi ise günlük yaşamdaki gelişmelerdir. Sibel temizlik yapmıştır, ev pırıl pırlıdır; pencereleri ardına kadar açmıştır. Asılan ıslak tül perdeler rüzgârda savrulurken pencere önünde masaya konmuş fesleğene çarptıkça tüllerin dantelleri fesleğen çiçeğinin toprağına bulanır. Girişteki bu ayrıntılı tarif ve sonrasında fesleğen çiçeği ile ilgili ayrıntılarla öykü boyunca hareket unsuru yaratılır, aynı zamanda Sibel ve fesleğen çiçeğinin özellikleri arasındaki benzerlikler dile getirilir:

“Fesleğen kaderini bilir; ilk okşanmada yitirecektir büyüsunü. Ha gayret şansını dener gene de; güneş gördüğü anda açırır minik çiçeklerini; her şeyini bir anda göstermenin akıbetindeki çıplaklığı yaşar sonunda. Artık sunabileceği bir şey kalmamıştır. Solu verir. Gene de naza çekmez, başına geleceği bile bile okşatır kendini. Şevkat ihtiyacı, kapris yapma lüksünü götürüyor bazen.” ^[3] (Şahiner, 2013, s.56)

Fesleğen çiçeği ile Sibel’in kendisi arasındaki benzerlikler, öykü boyunca Sibel ve fesleğenin anlatıldığı cümleler paralel iki çizgide ilerler. Bu paralellik öyküde tempoyu kurar ve anlatılanların somutlaştırılmasına yardım eder. Bu öyküde özellikle iç ses ve fesleğenin betimlendiği sahneler öykü atmosferinin gerçekliğini artırır.

^[3] Öyküde italik olarak yazılmıştır.

“Fesleğen” adlı öyküde Sibel’den yola çıkılarak kadın-erkek ilişkisindeki kadın yalnızlığı yansıtıldığı kadar, kadınların birbirleriyle olan rekabeti de anlatılır. Seray Şahiner, kadınların “beklemek” ve bir erkek için “o kadın olmak” hayalleri arasında sıkışıp kalmışlığını estetize eder. Gündelik yaşamı yöneten ezberleri merccek altına alan yazar; toplumsal dayatmaları, etiketleri, kadınların kadınlar üzerindeki tutumlarını eleştirel bir dille öyküde ele alır. Öyküde sözcük seçimi, bir algının somutlaştırıldığı toplumsal dilden örnekler, bir ilişkide söylenebilecek klişeler gerçekçi bir şekilde öykünün örgüsünde rol alır.

4.3. “Promosyon Kuralları Etiketin Arkasındadır” Adlı Öykü

“Promosyon Kuralları Etiketin Arkasındadır” adlı öykünün kahramanı Ayşe’dir. Ayşe, toplumsal yaşamda rekabet hâlindeki kadınlardan biridir, bu rekabette kendi olabilmekten ziyade toplumda tutunmaya çalışan biridir. Mehmet’le sevgilidirler. Sakin yapılı, toplumda ve kadın-erkek ilişkisinde ayakta kalabilmek için gerekli kuralları öğrenmiş biri olarak betimlenir. Fuar-panel organizasyonu işleri yapan bir şirkette çalışmaktadır. Öyküdeki “resmi^[4] sevgili” (Şahiner, 2013, s.67) adlandırması aynı zamanda erkeğin çok eşliliğine işaret eden bir sıfat tamlamasıdır. Ayşe için resmi sevgili olmak kısacası “esas kadın” (Şahiner, 2013, s.67) olmak önemlidir. Kadınların rekabet dünyasından “sadece işini yapan” (Şahiner, 2013, s.69) tavrıyla ayrılır; ancak yine o da 21.yüzyılın tüketim kültürünün bir parçası olarak hareket eder ve tüketim taktiklerini göz ardı etmez. Anlatıcının söz aldığı ve Ayşe’nin isteklerini söze döktüğü kısımda Ayşe’nin yaşamı üzerine bilgiler verilir:

“Kadınlar, rakip gördükleri kadınlarla karşılıklı birbirlerinin kuyularını kazmakla meşgulken, o bütün bunlardan azadeymiş gibi bir kenarda işini yapıyordu; olduğu yerden memnun görünmek, yükselmenin en kestirme yoluydu kadınların rekabet dünyasında. Tırmanmak istediğini belli etmediği için kimse onu düşürmeye çalışmadı. (...) Bu dünya dertlerinden uzak, ‘sadece işini yapan halî’, onu farklı kılmış, şirketteki erkeklerin de dikkatini çekmesini sağlamıştı. Ama Ayşe herhangi bir adamı değil, Mehmet’i istiyordu ve tüketiciye satışlar, tüketicinin alışkanlık ve davranışlarına bağlıydı; tüketici pazarlarını yönlendirenlerin, davranış ve tutumlara hitap etmekten başka seçenekleri yoktu.” (Şahiner, 2013, s.69-70)

Yazar, alıntıladığımız kısımdaki son cümleye şu dipnotu düşer: “Benjamin R. Barber, *Mc World’e Karşı Cihad*, çev. Eser Birey, Cep Kitapları, İstanbul, 2003, s.80” (Şahiner, 2013, s.70). Bu dipnot ile öyküdeki metinler arası ilişki belirtilmiş olur. Ayşe’nin erkeklere karşı tavrı tüketici kavramı ile bağdaştırılır. Kadın-erkek ara-

^[4] Yazarın imlasına sadık kalınmıştır.

sındaki ilişki tüketim kültürü üzerinden yorumlanır. Yazar, Ayşe gibi kendilerini erkekler üzerinden tanımlayan kadınlık hâllerini de böylece mercek altına aldığını gösterir. Böylece okur, kurgu-gerçek arasındaki geçişlilik üzerine düşündürülür.

Ayşe'nin yaşamı gibi pek çok kadının yaşamını da yönlendiren ortalama değer ve algılar, Ayşe'nin davranışları ve beklentileri ile öyküde açılır. Öyküde özellikle bir tüketim nesnesi olarak “Coca Cola” reklamlarının sloganı hem ses unsurunu öyküye getirir hem de günlük yaşamda fark etmeden yaşamımızın parçası olan tüketim alışkanlıklarımıza ışık tutar. Yazar, tüketim üzerine analizlerinin yer aldığı *Reklamı Atla* kitabındaki “Adını Etiketime Yazdım” başlıklı denemesinde anılarından yola çıkarak Coca Cola'nın kültürel yaşamda nasıl yer ettiğini eleştirir. Denemede köy tatillerinde sadece Coca Cola'ya hasret kalan çocukları mizahla harmanlayarak anlatır ve 2000'lere kadar Coca Cola'nın “içeceklerle birlikte bir evlek Amerika satmaya devam” (Şahiner, 2019b, s.36) ettiğine değinir. Küresel düşünüp yerel hareket eden Coca Cola'nın “içinizden biri” (Şahiner, 2019b, s.37) anlayışıyla “tanıdık” imajına bürünerek Türkiye'de Ramazan aylarında reklam trüklerinde yer almasını analiz eder. “Promosyon Kuralları Etiketin Arkasındadır” öyküsünde reklam metni koyu renkle yazılır; bu kısım aynı zamanda reklam sesiyle atmosferin yakalandığı, görüntülerin duyularla perçinlendiği bir üslupla çevrelenir.

“Fesleğen” adlı öyküdeki Sibel de “Promosyon Kuralları Etiketin Arkasındadır” adlı öyküdeki Ayşe de aynı çıkmaz sokaktadırlar, ataerkil toplumsal düzenin parçası olmak ve bir erkekle kendilerini konumlandırmak isterler. *Hanımların Dikkatine* öykü kitabında özellikle sesin öykülerin örüntüsündeki yeri ön plana çıkar. Öyküler arasındaki bağlantılar, bu kitaptaki öykülerin birbiriyle bağlantısı tek bir noktadan birbirine açılan pencereler gibidir. Ses, sahneleme, görüntüler, iç ses gibi öğelerle okuru yakalayan bir atmosfer yaratılır.

4. 4. “Ev Hali” Adlı Öykü

“Ev Hali”^[5] adlı öyküde Sibel, Nergis ve Elif birlikte yaşamaktadır. Bu öyküdeki Sibel aynı zamanda *Hanımların Dikkatine* kitabındaki “Fesleğen” adlı öykünün kahramanı Sibel'dir. Nergis de “Bikini Bölgesi” adlı öykünün kahramanıdır. “Ev Hali” adlı öyküde kadınların yaşamlarına ve ortak bir evde tutumlarına daha yakından bakılır. Yaşadıkları ev “aile yuvası” (Şahiner, 2013, s. 90) değildir, ancak “kendi ayakları üzerinde duran, bağımsız, şehirli kadının içine girdiğinde kendini dünyadan soyutladığı keyifli yaşam alanı” (Şahiner, 2013, s.90-91) hâline getirilmeye çalışılan bir evdir. Samatya civarında olan bu ev, mekân olarak da ilk hikâye ile ortak alandır; ancak Reyhan Hanım da aynı çevreye yakın olsa da “Ev Hali” adlı öyküdeki kişilerle tanışmaz. Yine “Promosyon Kuralları Etiketin Arkasındadır” adlı öykünün kahramanı Ayşe'nin de Sibel, Nergis ve Elif'le tanışıklığı yoktur.

[5] Yazarın imlasına sadık kalınmıştır.

Öyküler birbirleriyle kurgusal olarak bağlantılıdır. Bu öykülerdeki organik bütünlük de yazarın kurgudaki estetik gücünü gösterir. Sibel, Nergis ve Elif öğrenci olarak başladıkları ortak ev hayatına mezun olunca da yine birlikte devam ederler.

“Ev Hali” adlı öyküde Sibel hakkında daha fazla bilgi edinmek mümkündür. Bu öyküde de resmî ve gayri resmî sevgililik konusu, kadın-erkek ilişkisindeki tutumlar kadınların gözünden aktarılır. Erkeğin sesi ise kadının filtresiyle öyküde kadınca bir kimlikle verilir:

“Sibel, toz bezini koltuğun üstüne atıp halıyı yere serdi. Ne duygu sömürüsü yapacağım sana be... ‘Geleceksin diye poğaça yaptım, yazık değil mi bunca emeğime?’ diyorum, bu genç kız ayaklarını kessem iyi olurmuş. (...) Kaç gündür temizlik yapıyoruz evimize teşrif edeceksin diye...” (Şahiner, 2013, s.92)

Yazar, anlatıcının sözleri ile Sibel’in iç sesinin ayrımını düzyazı-italik yazı ayrımı ile yapar. İtalik kısımda ise sadece Sibel’in iç sesi değil, Sibel’in sesinde Mehmet’in sesi ve sözleri de iç içe verilmiştir. Anlatıcı, Sibel’in iç sesi, Sibel’in iç sesinde Mehmet’in sesi olmak üzere toplam üç ses yani üç kişi vardır. Bu üç sesi yazar, dördüncü bir sesle bütünleştirir. Bu ise, Türkçede *Sır* adıyla yayımlanan Rhonda Byrne’in *The Secret* kitabından öykü boyunca yapılan alıntıların sesidir. Rhonda Byrne’nin kitabının sesli Türkçe video çekimlerinden alınan bölümler koyu renk yazılmıştır. Beşinci ses ise Sibel’in beklediği telefon sesi ve telefon sessizliğidir.

Sibel, Mehmet’in gelmeyeceğini anladığı bir konuşmayı yukarıdaki alıntıda özetlemiştir. Burada sorun sadece Mehmet’in gelmemesi değil Mehmet’in ona söylediklerinden anladığımıza göre Sibel’i üzen sözleridir. Seray Şahiner, ayrıntıları öyküde başarılı olarak kullanan bir yazardır. Poğaça ayrıntısı üzerinden kurgudaki diyalog hem Sibel’in hem de Mehmet’in ilişkiye bakışlarını da yansıtır. Sibel, Mehmet’in gelmemesi kadar gelemeyeceğini haber vermeyi düşünmemesine de içlemiştir. Sibel’in bakış açısı, Rhonda Byrne’in kitabından hazırlanan kişisel gelişim videosundaki sese yaslanır:

“Şu anda düşündükleriniz, gelecekte yaşayacaklarınızı doğuruyor. Yaşamınızı, düşüncelerinizle siz yaratıyorsunuz. Sürekli düşündüğünüz için sürekli yaratıyorsunuz. En çok da düşündüğünüz ya da en çok odaklandığınız şey, yaşamınız olarak karşınıza çıkar.”^[6] (Şahiner, 2013, s. 92)

^[6] Kitapta koyu renk yazılmıştır.

“Ev Hali” adlı öyküde Sokrates’ten Platon’a, Edward Said’in *Oryantalizm* kitabından Platon’un *Devlet*’ine, *Erkekler Neden Cilveli Kadınları Sever?* ^[7] kitabından (Şahiner, 2013, s.99) *Sofi’nin Dünyası* kitabına kadar farklı kişi ya da eserlere atıfta bulunulur. Öyküde özellikle Sibel’in dilinden kadın cinselliği, beklentileri dile getirilir. “Modern kadın” (Şahiner, 2013, s. 2013) olsa da Sibel, değişen zamanda sıkışmış bir kadını yansıtır.

4. 5. “Bikini Bölgesi” Adlı Öykü

“Bikini Bölgesi” adlı öyküde Nergis temel kişidir. Nergis; okumuş, eğitilmiş bir kadındır. Nergis, “Ev Hali” adlı öyküde adı geçen Elif ve Sibel’in aynı zamanda ev arkadaşıdır. “Bikini Bölgesi” adlı öyküde ise Nergis’in hayatı hakkında daha fazla bilgi verilir. Okur; Nergis’in ailesi, mesleği, neleri sevip sevmeyeceği üzerine verilen ayrıntılar ile Nergis’in sosyal statüsü hakkında bilgi edinir. Onun kadın-erkek ilişkisindeki tutumuyla aynı zamanda kadınların dünyası, toplumsal cinsiyet rolleri, gelenek ve modern karşıtlıkları öne çıkarılır. Kadının çalışma hayatı ve cinsiyetin kadınların yaşamındaki etkisi öyküde şöyle açıklanır:

“Gündeliğin koşuşturmasının kadınsılığını törpülemesine izin vermemiş, çalışanlarının çoğu erkeklerden oluşan bir fotoğrafajansına girdikten sonra bile iş hayatına atılan birçok hemcinsinin içine düştüğü, ‘Kadın kimliğimi bana asılmasınlar diye içmiş mi etmeliyim, yoksa basamak olarak kullanıp onun üzerinde yükselmeli miyim?’ ikilemine tenezzül dahi etmemiştir. Arada, tanıyanın sonradan içini hayranlıkla dolduracağı bir mesafe bırakarak samimi bir çerçeve çizmeyi becerir.” (Şahiner, 2013, s.105-106)

Seray Şahiner, Nergis sayesinde çalışma hayatında kadınların yaşadığı ya da yaşayabileceği cinsiyet konusu üzerine okuru düşünmeye davet eder. Nergis, fotoğrafçılık mesleğini seçmiştir. Savaş muhabiri olmak istese de İngilizcesi yeterli değildir. Babası lise mezunudur, bu durum annesinin ailesine göre “yüksek tahsil” (Şahiner, 2013, s.109) kabul edilir. Seray Şahiner, Nergis’in ailesinin sosyo-ekonomik durumunu babası, annesi ile ilgili verdiği bilgilerle dokur. Nergis’in ailesi hakkındaki ayrıntılarla sosyal sınıf meselesi işlenir.

Modernite ve gelenek arasında kalan kadın ne yapmalı ve nasıl hareket etmeli? Seray Şahiner, dile getirilemeyen cümlelere döküp öyküleştirerek kadının toplumsal rolleri ve kadınların yaşayabilecekleri hâller üzerine söz alır. Şahiner’in öykü estetiğinde kadınlar ön plandadır; kadınların arayışları, rekabetleri, erkek ögesi üzerinden kendilerini tanımlamaları vs. sıklıkla işlenir. Değişen yaşam ve gelenekler karşısında modern kadın kendini nasıl konumlandırabilir sorusu

^[7] Sherry Argov’un *Erkekler Niçin Cilveli Kadınlardan Hoşlanırlar?* adında bir kitabı mevcuttur, aynı seride başka kitaplar da vardır; Seray Şahiner’in öyküsünde atıfta bulunduğu kitabı tespit edemedik.

üzerinde düşünülür. “Bikini Bölgesi” adlı öyküde mekân bir kuaför salonudur. Kuaförlerin rekabeti, müşteri anlayışı, kadınların kadın bedeni üzerindeki hâkim dil ve üsluptaki cinsellikle perçinlenmiş didikleyen dil gibi pek çok unsur bu öyküde dikkat çekicidir.

Seray Şahiner, katıldığı bir programda yazarın bildiklerini karakterin bilmemesi gerektiği ve yazarken o kişiyi kurgularken buna dikkat ettiğini belirtir. *Hanımların Dikkatine* kitabını teslim ettiğinde yaşadığı korkuyu anlatır, “Bu karakteri ben zannederler mi?” (Uydurmanın İncelikleri, 2018, 46-47.dk.) düşüncesiyle tedirginliğini dile getirir. Şahiner; aynı söyleşide yine “Bunu yaşadınız mı, siz misiniz?” türevinden sorularla karşılaştığını ve bütün bunları ise “Bunu an-nem okusa ne der?” sorusunu bıraktığında ancak yazarken özgürleşebildiğini ifade eder. Seray Şahiner’in dil ve anlatımında kurmayı başardığı cesaret, onun gelenek ve modern çizgi arasında gözlemleri üzerine düşünmek istediği noktalarla bağdaşır. Eleştiriyi tek yönlü erkeklere dönük olarak değil daha çok kadınlara yönelik olarak yapar, eleştiride ise mizah bir savunma mekanizması şeklinde öykünün kurgusunda yer alır. Mizahı kullanarak yazar, gerçeği yumuşatır; gerçeği bağlamından kopararak okuru bir başka gerçekle buluşturur. Okuru bildiklerinden şüphe ettirir, okurun gerçeklik duygusuna “darbe” indirir. “Bikini Bölgesi” öyküsü, “Ev Hali” öyküsündeki Nergis ve Elif kişileriyle; “Ceylan Yürüyüşü” ve “Fesleğen” öykülerindeki ses unsuru “Hanımların dikkatine...” ile organik olarak birbirine bağlanır. Yazar, günlük yaşamdaki sesle öyküler arasındaki bağı kurduğu gibi, daha önce dekoratif bir figür olarak geçen kişiyi bir başka öyküde daha ayrıntılı yazarak öyküler arasındaki bağlantıları güçlendirir. Ayrıntılarla anlatıyı derinleştirerek atmosferi gerçekçi öyküler kurgulamayı başarır.

4.6. “Dumansız Hava Sahası” Adlı Öykü

“Dumansız Hava Sahası” adlı öyküde, Elif öykünün merkezinde yer alır. Elif, “Ev Hali” öyküsündeki Sibel ve Nergis ile ev arkadaşıdır. Elif kimdir, nasıl bir hayatı vardır gibi soruların cevapları bu öyküde işlenir. Elif’in hayatı ne annesinin ne de anneannesinin hayatı gibi akar. Elif kendi ayakları üzerinde duran bir kadındır:

“Hayat, Elif’in annesinin planladığı gibi aksaydı, Elif şu anda kendi ayaklarının üzerinde yükselmiş müdanaasız bir işkadını^[8] olarak, ofisinde, Fransız manikürü yapılmış parmaklarıyla tuttuğu dolmakalemlerle, kendisini bir basamak yukarı taşıyacak bir iş anlaşmasını imzalıyor olacaktı. Hayat, Elif’in anneannesinin planladığı gibi aksaydı, Elif az önce iki saat evvelen çizgi çizgi soyup suda beklettiği patlıcanların nemini alıp kızarttıktan sonra tepsiyeye yerleştirmiş, şu anda içlerini önceden hazırladığı karniyarık harcıyla

^[8] Yazarın imlasına sadık kalınmıştır.

doldurup üzerlerini domates ve biberle süsleyecek, salçalı suyu da tepsiye döküp fırına verdikten sonra sofrayı kuracak, bu esnada uyanan çocuğunu emzirirken, zil çalacak, kocası elinde ekmekle eve girecekti.

Hayat hiçbirinin planladığı gibi akmamıştı. (...)” (Şahiner, 2013, s.123)

“Dumansız Hava Sahası” öyküsü Elif’in, Londra’dan Heathrow Havaalanı’ndan İstanbul’a dönüş anlatısıyla başlar. Elif bir süre İstanbul’da bir sigorta şirketinde çalışmıştır. Londra’da başka bir kariyer arayışı ile aniden İstanbul’u terk etmiştir. “Böyle toplar bavulunu dönersin işte... Bir sigara içmeme izin verseler hiç değilse... Bu uçak da rötör yapacak zamanı buldu. Gelmek bir dert, dönsen dönemezsin...” (Şahiner, 2013, s.124) sözlerinden Elif’in İstanbul’a isteyerek dönmediği dile getirilir. Öykü, adını dumansız hava sahası uygulamalarının^[9] dünyada ve ülkemizde başladığı 2000’lerden almaktadır.

Elif’in hayatının akışı üzerine; anne ve anneannesinin bakış açılarıyla orantılı tasarılarından bahsedilerek Elif’in hayatının rotasında bir şeylerin yolunda gitmediğine dair bir sezgi oluşturulur. Anne modern hayatı işaret eden beklentileri, anneanne çoluğa çocuğa karışmış geleneksel kadını temsil eder. Oysa Elif ne “müdanasız bir iş kadını” ne de “kocasını eli ekmekle” kapıya gelen çocuklu bir kadın olabilmıştır. O zaman Elif nerede duruyor? Elif, annesine zulmeden bir babanın kızıdır. Annesi terk edilmiştir, annesi de zulüm görmüş bir kadındır. Annesinin ailesi, onu; kocasının zulmünden korumamıştır. Annesi merhametli olması gerekirken o da aynı zulmü kızına uygulamıştır. Elif, kendinden yaşça büyük Sait’in peşinden gitmesini bu terk edilmişlikle bağdaştırır; baba sevgisi ve şefkatinin eksikliğini hissetmektedir. Elif hem annesinden hem de babasından kopuk bir yaşam sürmektedir, kendisini yalnız ve kimsesiz görmektedir. Uçakta ise kızını kucağında uyutan bir baba ile karşılaşır. Elif, uçak yolculuğu boyunca babasıyla seyahat eden kız çocuğu ile kendisi arasında karşılaştırmalar yapar. Böylelikle Elif’in yaşamında hissettiği şefkat eksikliği öykü boyunca anlatılır. Fotografik bir anlatımla Elif’in yalnızlığı gözler önünde serilir. Yazar, Türk filmleri sahnelerinden örneklerle de öyküye derinlik katar; Türk filmlerinin kültürel yaşamın inşasında ve belleğin oluşturulmasında nasıl bir etkiye sahip olduğu üzerine söz alır. “Ya Elif ya hiç!’ diyecek bir adam lazım bana.” (Şahiner, 2013, s.131) sözleri Elif’in Türk filmlerinden öğrendiği bir klişe olduğu kadar Elif’in beklentilerini de yansıtır. Öyküde Elif’in yaşamından hareketle kadınların beklentileri ve erkeklerin davranış örüntüleri karşılaştırılır. Elif, Sibel ve Nergis’in bir arada yeniden ilişkilendirileceği öykü ise “Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi”dir.

^[9] Bu uygulama sürecinde sigara reklamları yasaklanmıştır. 19 Ocak 2008 tarihinde ve yayımlanan 5727 sayılı Kanun ile evler hariç tüm kapalı alanlarda tütün mamulleri tüketimi yasaklanmıştır. 2009 yılı Temmuz ayında tam olarak yürürlüğe giren yasa ile Türkiye dumansız hava sahasına giren 3. ülke olmuştur.

4.7. “Pencere Kenarı” Adlı Öykü

“Pencere Kenarı” adlı öykünün kahramanı ise Ayşe’dir. *Hanımların Dikkatine* kitabındaki “Promosyon Kuralları Etiketin Arkasındadır” adlı üçüncü öykünün kahramanı da Ayşe’dir. Ayşe; daha önceki “Fesleğen” ve “Ev Hali” öykülerinde geçen Mehmet’le sevgilidir. Mehmet, anılan öykülerde aynı zamanda Sibel ile de birlikte-dir. “Pencere Kenarı” öyküsü, Ayşe’nin Kızılay kan bağışçısı formundan okuduğu alıntılarla başlar. Öykü boyunca kan bağışçısı formundan alınan sorular, Ayşe’nin iç sesiyle harmanlanarak verilir. Ayşe’nin kan bağışı yapmaktaki amacı, Mehmet’in çoklu partnerlerle sürdürdüğü cinsel yaşamı bağlamında ele alınır. Ayşe; bütün bunları bilen, fark eden bir kadın olmasına rağmen Mehmet’le olan ilişkisinden vazgeçmez. Ataerkil toplum düzeni ve kadın-erkek ilişkilerinde cinselliğe bakış; Ayşe’nin algısıyla öyküde şekillenir. Ayşe, kan merkezine otobüsle gelmiştir; istese araç alabilecek bir maddi gelire sahiptir. Yine de araç kullanmaz, Ayşe’nin trafikle ilgili endişeleri ayrıntılarıyla anlatılır:

“Ama otomobil kullanmak, başka sürücülerin, arkadan toslamak, önde ani fren yapıp kazaya yol açmak, yan sokaktan aniden çıkıp çarpmak, ters şeritte kendisinin üzerine gelmek suretiyle türlü istenmedik durumlara sebebiyet verebileceği, Ayşe’nin önceden hesap edemeyeceği, pek çok riske her an açık olmak demektir.” (Şahiner, 2013, s.136)

Trafikte kontrolün tam olarak kişinin elinde olmamasının vurgulandığı ve olabilecek tehlikelerin sıralandığı bu paragrafa; Ayşe’nin riske ve tehlikelere açık biri olmadığı betimlenir, somutlaştırılır. Ayşe, trafikteki riskler sebebiyle araba kullanmaz. Oysa sevgilisinin tutumu nedeniyle kendi kontrolü dışında sağlığı ile ilgili riskler yaşamına dâhil olmuştur. Yazar, bu ayrıntıyla Ayşe’nin cinsellikteki tehlikeleri göze almadığını; ancak düzenin parçası olabilmek için yaşadığı endişeleri, Ayşe’nin ağzından sıralayarak ben anlatımıyla erkek egemenliğinin altını çizer. Kadınların ilişkilerdeki bağımlılık hâllerini eleştirir. Öykü adını tıbbi bir terim olan “pencere dönemi”nden alır. Bulaşıcı hastalık (HIV, AIDS vs.) testinin negatif ancak kişinin bulaştırıcı olduğu döneme tıpta “pencere dönemi” denir. Ayşe, otobüste pencere camına başını dayayıp hiç düşünmeden yolda ilerlemeyi sever. “Pencere Kenarı” adı da hem tıbbi bir terimi bütünlemesi hem de Ayşe’nin olanlara müdahale edemeyip kendi yaşadıklarına seyirci olması gibi çağrışımlarla öyküdeki anlatıyı bütünleyen bir adlandırmadır. Ayşe’nin iç monologları italik olarak yazılmıştır. Kan bağışı formundan yapılan alıntılar koyu renk ve ses ögesi hâkim olacak şekilde öyküde yer almaktadır. Ses, kan bağışı formundaki dil ve üslup, Ayşe’nin iç monologları atmosferi kurgulayan unsurlar olarak öyküde yer alır.

4.8. “Pamuk Prens ve Avcı” Adlı Öykü

“Pamuk Prens ve Avcı” adlı öykü bir paragraftan ibarettir. *Pamuk Prens ve Yedi Cüceler* bilinen bir masaldır. Geleneksel anlatılar, yazarlar tarafından yeni gözlemlerle yeniden yazılabilir. Seray Şahiner de geleneksel masalda dekoratif bir figür olan “avcı”ya kendi öyküsünde daha büyük bir rol verir. Pamuk Prens, prensini bekleyen bir kız değildir artık onun öyküsünde; avcıya âşık olur. Avcı ve av olmak ilişkisi öyküde çağrışımlara açık şekilde kullanılır. Özellikle *Hanımların Dikkatine* kitabının bütün öykülerinde kadın-erkek ilişkilerinde anlatılanlar, yaşananlar, kadınların ya da erkeklerin stratejileri, bağımlılıklar; kadın ve erkek arasındaki ilişkilerdeki avcı ve av olmak kavramlarıyla da bu öyküde bütünleştirilir. Bu öykü gerek kısalığı gerekse kurgusu bakımından diğer öykülerden ayrılır.

4.9. “Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi” Adlı Öykü

“Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi” adlı öyküde daha önceki öykü kahramanları Sibel, Nergis ve Elif’in diyalogları vardır. Bu öykü, *Hanımların Dikkatine* kitabındaki en uzun öyküdür. Öyküde dış sesler ve diyalogların arka planında Nergis, Sibel ve Elif’in iç sesleri ve iç monologları da öykünün kurgusunda önemli birer anlatı tekniği olarak karşımıza çıkar. Öyküde iç ses ve iç monolog aynı zamanda bir yüzleşmeyi sağlar. Yazar; görünenleri perdeleyen örtüleri kaldırarak hem kadınlar arasındaki dile getirilmeyen gerçekleri hem de toplumsal algıların kadın-erkek ilişkilerindeki işleyişe etkisini kullandığı anlatım teknikleri ile yansıtır. Öykülerde zaman, geriye dönüşlerle parçalanarak geçmiş ve şimdi arasındaki geçişlerle kullanılır. Erkek figürü; sevgili ve âşıklık ilişkisi bağlamıyla birlikte “baba” kavramı ile de değerlendirilir. Elif, annesi ile Sait konusunu görüşür, annesi yaşça çok büyük biri ile kızının birlikte olmasını istemez. Elif’in annesi, Elif’in sevgilisi Sait’i “babası yaşında” (Şahiner, 2013, s.197) diye tanımlar. Elif’in Sait’le ilişkisi; toplumun karşı çıkması, güç, aşktan ziyade kadının parası için yaşlı erkeklerle birlikte olması gibi unsurlarla değerlendirilir. Elif’in Nergis’le diyalogunda Nergis’in iç sesi, Sait ve Elif’in babası üzerinden okura durumu açıklar niteliktedir:

“Böyle her adamla yirmi yıl sonrasının kıyamet senaryosunu üreterek kimseyle mutlu olunmaz ki; zaten annenin bahsettiği kişi Sait değil. Adam sana âşık oldu diye, babanın gidişinin kefareti ödemedik zorunda mı?”^[10] (Şahiner, 2013, s.197)

Elif, bir anda karar vererek işini bırakıp Londra’ya gider; oysa Sait konumu ve işini aniden bırakamaz. Bu durum da yine takdir edilir bir dille Nergis’in sözleriyle belirtilir: “-Nasıl ayrılсын adam pat diye, bir sürü sorumluluğu var.” (Şahiner, 2013, s.203) Elif’in sevgi arayışı, babasız büyümesi, annesinin terk edilmiş olması

^[10] Öyküde italik yazılmıştır.

konularıyla; kısacası “terk edilme” ile aşk ve evlilik ilişkisi yorumlanır. Bu öyküde Elif ve Sait arasında yaşananlardan yola çıkılarak erkeklerin mantıkla kadınların duygularıyla hareket ettikleri görüşleri de işlenir.

Modern zamanlarda yaşanan aşk ilişkisindeki erkeğin kadının peşinden koşmaması, gelenekteki erkeğin kadının peşinden gitmesi karşıtlığı ile açılır. Kadınların vazgeçilmez olmak arzusu öyküde ele alınır. Elif'in ayrılmak için değil de Sait peşinden gitsin diye gittiği Nergis'in iç sesiyle analiz edilir:

“Bu adamdan ayrılmaya gitmemiş, adam peşinden gitsin diye gitmiş. Zannediyor ki bu gitti diye adam arkasından sürünecek, hemen soluğu İngiltere’de alacak. Şimdi de Sait Londra’daki randevularına gitmemiş havalarında. ‘Giden kadın!’ Bir mitoloji, bir mitoloji...”
(Şahiner, 2013, s.206)

Seray Şahiner'in anlatımında özellikle atasözleri; yaşanan o olayı, bir anda daha iyi açıklar. Nergis'in söylediği atasözü durumu hem aydınlatır hem de eleştirir niteliktedir: “(...) iki gram bal çıkaracağız diye yirmi kilo keçi boynuzu kemirdiğimizle kaldık.” (Şahiner, 2013, s.211) Kadınların beklentileri, kadınların bir erkekle hayatı bütünleştirmek istemeleri, kadınların hayalleri, kadın-erkek ilişkilerindeki doğruluğun yerini taktiklerin alması gibi pek çok konu öykülerde ele alınır. “Kısa Metraj Rüya Limited Şirketi” adlı öykü analizin ve ayrıntıların daha çok yer aldığı bir öyküdür. Kadın-erkek ilişkilerindeki strateji ya da taktikler modern yaşamdaki aşk ilişkilerini etkilemiştir. Aşk ilişkilerinde doğruluk yerini yapaylığa bırakmıştır. Modern zamanlarda kadın da erkek de değişmiştir.

Atasözlerinin Seray Şahiner'in öykü anlayışında bir yeri olmasını, onun öykücülüğünde hayatın pratikleri ile anlatısı arasında bir bağ kurması ile ilişkilendirebiliriz. Walter Benjamin, “Hikâye Anlatıcısı” denemesinde hikâyenin yararlılığı ve atasözü ilişkisini şöyle ele alır:

“Her gerçek hikâye, açık ya da örtük biçimde, yararlı bir şeyler barındırır. Bu yararlılık kimi hikâyede bir ahlak dersi, başkasında bir nasihat, bir üçüncüsünde bir atasözü ya da düstur olabilir. Ama her durumda, hikâye anlatıcısı okuruna akıl verebilecek kişidir. Günümüzde ‘akıl vermek’ modası geçmiş bir şey gibi algılanıyorsa, deneyimin giderek daha az aktarılabilir hale gelmesindendir. Bu yüzden ne kendimize, ne de başkalarına verecek aklımız yok artık.”
(2008, s.80)

Seray Şahiner bir yazar olarak gerek öykü gerekse diğer türdeki eserlerinde atasözlerine yer verir. Bunda yazarın, bir durumu dile döküp bir gerçeğe okuru buluşturma tutumu göze çarpar. Atasözü ya da eski söyleyişle darb-ı mesel bir par-

lama ânı, bir vuruş etkisi yaratır. Şahiner'in öykülerinde de atasözleri öyküdeki olayı ya da kişilerin tavrını özetleyen bir vuruş etkisi yaratır. Atasözleri onun üslubunun bir parçasıdır. Üslup da yine atmosferin yaratılmasında önemli bir unsurdur. Kadınların açmazlarına ışık tuttuğu için yazarın öyküleri, kadın-erkek ilişkisinde kadınların kendilerine ve hayata yeniden yakından bakmalarını sağlar. Yazarın eleştirel tutumunda suçlayan değil gösteren bir tavır hâkimdir.

SONUÇ

Seray Şahiner'in *Hanımların Dikkatine* adlı öykü kitabında öyküler birbirlerine açılan kapılar gibidir. Her bir öykü tek başına okunabildiği gibi diğer öykülerle beraber de okunabilir. Kitabın ismiyle müsemma anlamların çağrışımıyla birlikte; her öykü, diğer öykülerle mekân, nesne ya da kullanılan bir leitmotivle bütünlük taşır. Samatya sahiline açılan pencere, fesleğen çiçeği ya da mahalleden geçen bir anons öyküleri bütünleştiren unsurlar olarak göze çarpar. Seslerle, ayrıntılarla örülen öykülerde ilmekler birbirine bağlanırken gerçekçi bir atmosfer yakalanır. Erkeklerin de kadınların gözünden anlatıldığı bu öykülerde, kadınlar da erkekler de eleştirel bir dille kurgulanmıştır. Ses (iç ses, slogan, reklam sesi, telefon sesi vs.) unsuruyla kurgulanan öykülerde kadının toplumsal yaşamdaki hâlleri yansıtılırken güçlü, gerçekçi, çarpıcı ve etkileyici bir atmosfer yaratılmıştır. Kadınların iç sesi, toplumdaki sesler, söyledikleri ya da söylemedikleri ile öyküde çağrışım alanı genişletilmiştir. Yazar, eleştirel tavrındaki keskinliği mizahla törpülemiş ve toplumsal gerçekleri estetize ederek anlatmıştır. Atasözleri gibi mizah da atmosferi yaratmada öne çıkan öğelerden biridir. Seray Şahiner'in öykülerinde kadınlar başrodedir. Şahiner; günlük yaşamda gelenek ve modernite arasında sıkışan, toplumsal değişimler ve ekonomik zorluklarla mücadele eden toplumun orta ve alt sınıfından gelen kadınları öykülerinde işler. Yazar; sahne yaratmada, iç monolog gibi anlatı tekniklerini kullanmada, dil ve üslup hâkimiyetinde gösterdiği maharetle, ayrıntıları kurguda işleyişiyle kendine has bir öykücüdür. Seray Şahiner'in bu anlatı evreni, onun öykü anlatı türünde kurmaca atmosferi başarıyla yakalamasını sağlar.

KAYNAKLAR

- AYDIN, Sevdâ (2023), "Yoksul: Diri. Şimdilik", *Yenie*, 75.sayı, Ağustos-Eylül, s.66-68.
- ABRAMS, M. H. & HARPHAM, Geoffrey Galt (2012), *A Glossary of Literary Terms*, Boston, Mass.: Wadsworth Cengage Learning.
- BARBER, Benjamin R. (2003), *Mc World'e Karşı Cihad*, Çeviren: Eser Birey, İstanbul: Cep Kitapları.
- BENJAMİN, Walter (2008), *Son Bakışta Aşk*, "Hikâye Anlatıcısı", Çeviren: Nurdan Gürbilek, İstanbul: Metis Yayınları, s.76-100.
- BYRNE, Rhonda (2007), *The Secret (Sır)*, Çeviren: Can Üstünuçar, İstanbul: Mia Owo.
- HOLMAN, C. Hugh (1976), *A Handbook to Literature*, 3.b., Indianapolis: The Bobbs-Merrill Company, Inc.
- HUYUGÜZEL, Ömer Faruk (2019), *Eleştiri Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KEYNES, John Maynard (1930), *A Treatise on Money*, New York, c.II, s.154.
- LUBBOCK, P. (1921), *Craft of Fiction*, Londra.
- MURFIN, Ross & M. RAY, Supriya (2009), *The Bedford Glossary of Critical and Literary Terms*, Boston: Bedford Books.
- POSPELOV, Gennadiy Nikolayevich (1995), *Edebiyat Bilimi*, Çeviren: Yılmaz Onay, İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- RICHARDS, I.A. (1936), *Philosophy of Rhetoric*, Londra, s.117.
- SAZYEK, Hakan (2013), *Roman Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Hece Yayınları.
- STEVIK, Philip (2021), *Roman Teorisi*, Çeviren: Sevim Kantarcıoğlu, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ŞAHİNER, Seray (2013), *Hanımların Dikkatine*, İstanbul: Can Yayınları.
- (2019a), *Gelin Başı*, İstanbul: Everest Yayınları.
- (2019b), *Reklamı Atla*, İstanbul: Everest Yayınları.
- TEKİN, M. (2016), *Roman Sanatı ve Romanın Unsurları 1*, İstanbul: Ötügen, 14.basım.
- TOSUN, Necip (2023a), *Öykü Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Ketebe Yayınları.
- (2023b), *Modern Öykü Kuramı*, Ankara: Hece Yayınları.
- WELLEK, Rene & VARREN, Austin, (1993), *Edebiyat Teorisi*, Çeviren: Ömer Faruk Huyugüzel, İzmir: Akademi Kitabevi.

AN ANALYSIS OF THE FUNCTIONING OF FICTIONAL ATMOSPHERE IN SERAY ŞAHİNER'S SHORT-STORY BOOK NAMED TO THE ATTENTION OF LADIES

Extended Abstract

Seray Şahiner is one of the prominent female short-story writers in Turkish literature in the 2000s. The author, who was born into 1984, deals with topics such as women, poverty, workers, family, and male-female relations in in her short-stories. In her short-stories, she presents social situations rather than events, blending them with a realistic style and humor. The author's graduation from the faculty of communication and her work as a reporter can be associated with her ability to construct spoken language with simple reality in fiction. Her command of language and style, and her effective use of narrative techniques in the functioning of the fictional atmosphere, enabled her to create realistic short-stories. She currently continues her literary career, which she started with the *Bridal Head (Gelin Başı)* short-story file in the early 2000s. Instead of telling sorrowfully, she softens social realities with humor and reinforces them with proverbs in her short-stories. By distributing details at the beginning of the narrative, she establishes meaningful relationships throughout the text. The author finishes her short-stories end with impressive closings. The author catches a high-tempo fictional aesthetic, spreads this perception of speed throughout the text. She uses narrative techniques such

as inner monologue, inner voice, and leitmotiv to create the atmosphere. Seray Şahiner maintains a critical attitude on many issues such as women, women's social status, and women-men relationships. She is a writer who has found her readership with her agile, readable language and humorous attitude.

In Seray Şahiner's short-stories, language and style are reflected in a genuine, fast-paced and humorous narrative. In short-stories absolute reality is examined with humor. The tight pattern established in the transitions between sentences and paragraphs can be explained with the author's command of language and care. The pattern established by the author in the short-stories atmosphere can be associated with the meticulous language and narrative features used. Seray Şahiner writes short-stories with strong beginnings that will create a single effect. In these short-stories with strong beginning, the "closure" effect in the conclusion sections is integrated with the details given at the beginning of the short-stories. Seray Şahiner's understanding of short-stories is of course shaped by her perspective on life. The author tells about people who are ignored, pushed to the background, and whose existence is not felt in real life. The author frequently mentions in interviews that she likes to give leading roles to supporting characters. She deals with ordinary people who are trying to exist rather than a glittering and glamorous lives. Like translator Esme, garment seller Fidan, pollster Zeynep etc. The women in Seray Şahiner's short-stories are poor.

Women play the leading role in Seray Şahiner's stories. She examines the world of women and their perspective on the world from an unbiased and unprejudiced. She is on the side of women, but she does not aim to portray women as flawless, perfect, and pure. She criticizes women's efforts to define themselves and exist through men. The women in her works are those to be encountered in daily life and whom the reader will not find strange. In Seray Şahiner's book of short-stories called *To The Attention of Ladies (Hanımların Dikkatine)*, the short-stories are like doors that open to each other. Each short-story can be read alone or in conjunction with the other short-stories in the book. Every single of them is integrated with the other short-stories through a setting, object or leitmotiv used. For example: The window opening to Samatya coast, a basil flower or an announcement passing through the neighborhood stand out as elements that integrate the short-stories. Sounds and details are important in fiction and thus a realistic atmosphere is established. In these short-stories the perspectives of both women and men are reflected through women's eyes and both women and men are constructed with a critical language. Short-stories are constructed using the sound element (inner voice, slogan, advertising voice, telephone voice etc.). While reflecting the situation of women in social life, a strong, critical, realistic, impressive atmosphere is tried to be created. The area of association in the short-stories are expanded with the inner voice of women, the voices in society, and what women say or do not say. The author smooths out the sharpness of her critical attitude with humor; she narrates

social realities by aestheticizing them. Like proverbs, humor is one of the prominent elements in creating the atmosphere.

Women, play the leading role in Seray Şahiner's short-stories. The author works on women from the middle and lower classes of society who are stuck between tradition and modernity in daily life, who struggle with social changes and economic difficulties. She is a successful writer in terms of language and style skills in creating scenes, using narrative techniques such as internal monologue, revealing details at the beginning of the short-story, and creating a closing effect at the end of the short-story. This narrative universe of Seray Şahiner in short-stories, allows to catch the atmosphere.

Keywords: Modern Turkish Literature, the Functioning of the Fictional Atmosphere, *To The Attention of Ladies*, Seray Şahiner.